

Jarosław Chaciński

Edukacja artystyczna w zakresie sztuki muzycznej w Akademii Pomorskiej w Słupsku REFLEKSJE O ROZWOJU PROFILU KSZTAŁCENIA

Tradycje kształcenia w Katedrze Sztuki Muzycznej Akademii Pomorskiej w Słupsku sięgają 1979 r., kiedy w tej jednostce (wówczas Zakładzie Wychowania Muzycznego przy WSP) uruchomiono kierunek

studiów przygotowujący do wykonywania zawodu nauczyciela muzyki. Pomimo że od 43 lat nieprzerwanej działalności, podczas której jednostka musiała się zmierzyć z konsekwencjami wielu zmian w oświacie, reform przedmiotu muzyka, profil nauczycielski jest do tej chwili podstawowym kierunkiem kształcenia.

Zmiany w programie nauczania, o ile były konieczne, zawsze dostosowywano do struktury, celów i treści przedmiotu muzyka, ale także do potrzeb zmieniającego się rynku pracy oraz oczekiwań absolwentów, przyszłych nauczycieli. Dlatego za główne zadanie zawsze uznawano:

- potrzebę poszerzenia oferty kształcenia o nowe specjalności,
- dopasowanie treści nauczania przedmiotów do realiów i wymagań pracy w szkole,
- podnoszenie jakości kształcenia,
- urozmaicenie treści kształcenia o umiejętności praktyczne, w tym doskonalenie warsztatu zawodowego nauczyciela muzyki w zakresie dydaktyki szczegółowej i licznych dyscyplin artystyczno-muzycznych,
- udział studentów w licznych koncertach i praktykach zawodowych, konfrontujących pozyskaną przez nich wiedzę akademicką z sytuacjami bezpośredniego kontaktu z uczniami i środowiskiem lokalnym.

Jednym z podstawowych obowiązków, jakie spoczywają na twórcach programu nauczania na kierunku *Edukacja artystyczna w zakresie sztuki muzycznej* prowadzonym w Katedrze Sztuki Muzycznej jest troska o aktualizację tzw. standardu kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela określonego przez najnowsze rozporządzenia.

Kształcenie nauczycieli muzyki w naszej jednostce przebiega wg Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 25 lipca 2019 r. w sprawie standardu kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela.

W myśl art. 68 ust. 3 pkt 4 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. poz. 1668, z późn. zm. 2) – zgodnie z artykułem 2.3. rozporządzenia: *kształcenie na studiach przygotowujące do wykonywania zawodu nauczyciela obejmuje przygotowanie merytoryczne i przygotowanie pedagogiczne. Przygotowanie pedagogiczne obejmuje przygotowanie psychologiczno-pedagogiczne i przygotowanie dydaktyczne. Przygotowanie dydaktyczne obejmuje podstawy dydaktyki i emisję głosu oraz przygotowanie dydaktyczne do nauczania przedmiotu lub prowadzenia zajęć*¹.

W programie ujęto ponadto specyfikę kształcenia na kierunku, gdzie obok wymienionych powyżej przedmiotów kształcenia nauczycielskiego na profilu praktycznym (zawartych w standardzie), uwzględniono dodatkowe zajęcia oraz praktyki kształtujące muzyczne umiejętności praktyczne.

Sformułowana w programie studiów ścieżka kształcenia nauczycielskiego jest procesem zintegrowanym, obejmującym zarówno przedmioty i praktyki realizowane na studiach pierwszego stopnia (licencjat), jak i studiach drugiego stopnia (studia magisterskie). W ten sposób absolwent uzyskuje pełne kwalifikacje nauczycielskie w szkolnictwie ogólnokształcącym na wszystkich poziomach – od przedszkoli, poprzez szkołę podstawową do szkoły ponadpodstawowej włącznie – gdzie uczniowie coraz częściej wybierają fakultatywny przedmiot muzyka.

Ponadto kandydat podejmujący studia na naszym kierunku musi mieć jasno przedstawione informacje, gdzie po ich ukończeniu może podjąć pracę zawodową, oraz to, że dyplom uzyskany u nas nadaje do niej

1. Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 25 lipca 2019 r. w sprawie standardu kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela, <https://sip.lex.pl/akty-prawne/dzu-dzien-nik-ustaw/standard-kształcenia-przygotowujacego-do-wykonywania-zawodu-18880113> (dostęp 05.05.2022)

kwalifikacje. Informacje te zawarte są w dokumencie Programu studiów w części *sylwetka absolwenta*:

Absolwent studiów nabywa kompetencje zawodowe i jest uprawniony do prowadzenia następujących zajęć:

- przedmiotu muzyka w szkolnictwie ogólnokształcącym na etapach edukacyjnych – szkoły podstawowe i średnie;
- umuzykalniających w przedszkolach i placówkach pozaszkolnych;
- zespołów muzycznych w szkolnictwie ogólnokształcącym i ruchu amatorskim;
- działalności organizacyjnej festiwalu, konkursów i imprez muzycznych oraz animacji kultury w społeczeństwie;
- działalności muzycznej w instytucjach kultury.

Tak sformułowana sylwetka absolwenta studiów determinuje również podstawowe cele i treści kształcenia na kierunku, które podporządkowane są wizji przygotowania zawodowego nauczyciela przedmiotu muzyka w szkole podstawowej i ponadpodstawowej, instruktora muzycznego zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych (w tym prowadzącego różnorodne zespoły muzyczne), a także animatora kultury, którego działalność będzie koncentrowała się na inspirowaniu, organizowaniu i wspieraniu głównie amatorskiego ruchu muzycznego w regionie.

Profil nauczania treści programowych opiera się na założeniu kształcenia kompetencji (efektów uczenia się) w przeważającej części praktycznych, a zatem z akcentem na doskonalenie umiejętności związanych z zawodem i kompetencji społecznych, będących udziałem absolwenta – przyszłego nauczyciela muzyki, instruktora muzycznego oraz animatora kultury muzycznej w aktywnym życiu przestrzeni publicznej, działalności artystyczno-kulturalnej.

Program studiów kładzie nacisk nie tylko na praktyczne zajęcia muzyczne, ale również aktywności twórcze, powiązane z procesem nauczania muzyki w szkole, przygotowywanie aranżacji i kompozycji muzycznych dla uczniów oraz innowacyjnych scenariuszy zajęć lekcji muzyki. Przedmioty składające się na tak skonstruowany program studiów zostały dobrane i opisane tak, aby w swych pełnych założeniach realizowały zarówno strategię uczelni, jak i wszystkie główne cele wynikające ze sformułowanej sylwetki absolwenta. Program ma służyć osiągnięciu założonych efektów uczenia się, monitorowanych przez Wewnętrzny System Zapewnienia Jakości Kształcenia, w którym ujęto także możliwość wpływu studentów na jego kształt i funkcjonowanie. Zaplanowano również przedmioty swobodnego wyboru, w wymiarze 30% wszystkich zajęć na kierunku.

Przyjęto następujące modele kształcenia absolwenta studiów, nauczyciela muzyki, instruktora muzycznego i animatora kultury:

1. Model eksponujący sferę kompetencji nauczyciela zorientowanych na kształcenie wykonawczo-muzyczne.
2. Model dydaktyczno-kulturowy skoncentrowany na uczenie muzyki w różnorodnych kontekstach społecznych (filozoficznych, aksjologicznych, narodowych i etnicznych).
3. Psychologiczno-pedagogiczny z akcentem na kompetencje diagnostyczne nauczyciela i studiowanie literatury na ten temat.
4. Model całościowo-zintegrowany, aspirujący do ujęcia holistycznego.

Ad. 1. W najważniejszym modelu kształcenia nauczyciela muzyki preferowanym na kierunku Edukacja Artystyczna w zakresie sztuki muzycznej kładzie się nacisk na wyposażenie studentów w umiejętności muzyczno-wykonawcze, głównie w grze na instrumentach oraz dyrygowania zespołem muzycznym (wokalnoinstrumentalnym) wraz z metodykami nauczania. Wysoka ranga kształcenia muzycznego na tym kierunku wynika ze struktury programu nauczania, który zakłada w wielu przypadkach wysokie wymagania nauki gry na instrumencie, śpiewu i dyrygowania. Umiejętności te wykorzystywane są zarówno w prowadzeniu aktywności muzycznych na lekcjach muzyki, jak i zajęciach pozalekcyjnych i pozaszkolnych. W modelu tym wyróżnia się obszary przygotowania specyficznie muzycznego, opartego na następujących umiejętnościach:

- praktyczno-technicznych – nabywanie konkretnych umiejętności gry lub dyrygowania,
- artystyczno-estetycznych – wzbogacenie wykonawstwa o elementy twórczej interpretacji wykonywanych utworów wybranych podstawowych (rytmika, agogika, dynamika, metrum) i nadrzędnych (kształtowanie fraz, melodii, funkcji akompaniamentu) zasad organizacji materiału,
- rozumienia dzieła muzycznego – zawierającego się przede wszystkim w praktycznym wymiarze ujęć formalnych, a także charakterystycznych dla danej epoki stylistyki i faktury utworu.

Model ten uzupełniają kompetencje wynikające z metodyk muzycznych specjalności:

- komunikatywne – umiejętność przekazu uczniom i zespołom określonej wizji utworu i sposobu jego uczenia się do wykonania,
- wspólnotowo-integracyjne – oparte na założeniu, że poprawne związki interpersonalne wspomagają proces przygotowania utworu do wykonania (szczególnie w grze zespołowej).

Ad. 2. Równorzędnie do eksponowania wypracowanych umiejętności muzycznych adepta do zawodu nauczyciela, jednym z najważniejszych celów przygotowania z tym obszarem kształcenia powiązanych, jest nadanie istotnego miejsca dydaktyce przedmiotu „muzyka” w szkole ogólnokształcącej. W koncepcji kształcenia zwraca się więc uwagę na kilka najważniejszych aspektów tego obszaru:

- Opanowanie metod szkolnej dydaktyki muzyki – metod porównawczych, słownych, audiowizualnych. Ponadto tworzenie interesujących wypowiedzi o muzyce, rozpoznawanie podstawowych stylów i gatunków muzycznych, nauczanie słuchania różnorodnego repertuaru, wspólne muzykowanie, akompaniament na wybranym instrumencie muzycznym.
- Oparcie treści kształcenia na narodowym repertuarze muzycznym. Przedmiot „muzyka” staje się w tej koncepcji integralną częścią „wychowania narodowego”, zaś osiąga się to głównie poprzez nauczanie polskich pieśni mających związek ze specyfiką narodową muzyki. Niezależnie od konieczności wychowania muzycznego, jako części wprowadzania w kulturę narodową, nadaje się znaczenie wychowaniu międzykulturowemu, czemu ma służyć stworzenie dialogu z muzyką, kompozytorami różnych epok i narodów i ich kontekstem kulturowym.
- W modelu tym wyróżnia się umiejętności twórczego podejścia do konstruowania treści przedmiotu na skutek zmian w procesach edukacyjno-oświatowych. Absolwent studiów, przyszły nauczyciel, musi więc wykazać się wszechstronnością wykształcenia i elastycznie reagować na zmiany podstaw programowych, wprowadzać nowe formy aktywności muzycznej, rozwijać zainteresowania i preferencje uczniów, kierować ich motywacyjną sferą.

Ad 3. Określone miejsce poświęcać się będzie kształceniu nauczyciela muzyki, w którym znaczenia nabierają przyczynki dotyczące rozwoju kierunkowych kompetencji absolwenta studiów, odnoszące się także do podstaw psychopedagogicznych, stanowiących zarówno podstawy rozumienia rozwoju człowieka, jego osobowości, także w odniesieniu do psychologii i pedagogiki muzyki. Wiedza ta jest niezbędna, aby procesy nauczania i wychowania muzycznego były zgodne z podstawami teoretycznymi szeroko pojętej psychopedagogiki ogólnej, tworzyły z nią zintegrowaną przestrzeń. Zadaniu temu służy również wdrożenie przyszłego nauczyciela muzyki w pogłę-

bianie wiedzy o wszechstronnym, praktyczno-warsztatowym podejściu do przedmiotu muzyka, ale także diagnozowania efektów własnej pracy z uczniami. Powinno się także położyć nacisk na kształcenie nowych metod dydaktycznych oraz diagnozowanie ich skuteczności i wprowadzenie do procesu dydaktycznego. Muzyczna diagnostyka edukacyjna w procesie kształcenia na studiach praktycznych, zajmuje ważną część obszaru studiów, wiąże się integralnie z działalnością i aktywnościami zawodu nauczyciela.

W końcowej konkluzji należy wymienić szczególne walory studiów na kierunku Edukacja artystyczna w zakresie sztuki muzycznej realizowanych w Katedrze Sztuki Muzycznej Akademii Pomorskiej w Słupsku:

1. Na rok akademicki 2022/23 stworzono możliwość wyboru jednej z trzech specjalności:
 - muzyka w szkole,
 - zespoły wokalne-instrumentalne,
 - technologie informacyjne.
2. Studenci, oprócz realizacji przedmiotów zawodowych, mają możliwość uczestniczenia w życiu artystycznym, występując na koncertach, jako soliści lub członkowie zespołów muzycznych w regionie, kraju, ale również za granicą.
3. Akademia Pomorska w Słupsku podpisała umowy wymiany semestralnej Erasmus z wieloma uczelniami europejskimi, w których odbywa się również kształcenie muzyczne. Studenci naszego kierunku mają możliwość uczestniczenia w tym programie i mogą wyjechać na semestr do wybranej zagranicznej uczelni.
4. W jednostce zatrudniani są zagraniczni profesoria wizytujący (USA, Niemcy, Holandia), którzy prowadzą zajęcia ze studentami.
5. Studia mają profil praktyczny i główną ich częścią są warsztaty muzyczne ze specjalistami wybranych specjalności. Nacisk kładzie się na kreatywność i indywidualny rozwój przyszłych nauczycieli muzyki, instruktorów muzycznych i animatorów kultury, uwzględniający osobiste zainteresowania studentów.

dr Jarosław Chaciński

Kierownik Katedry Sztuki Muzycznej Akademii Pomorskiej w Słupsku. Redaktor naczelny ARS INTER CULTURAS.